

TÓTH CSABA

EGY HUMANISTA MŰVÉSZ EGY POSZTHUMANISTA KORBAN — FARKAS FERNENC 65

A cím ellentmondást rejt magában, azonban nem kibékíthetetlen ellentmondást, mivel már egy ideje, lassan több mint egy évszázada ez az ellentmondás a modernitás, a modern művészet egyik sajátossága, sőt talán legfőbb jellemzője. A modern művészet, és különösen az avantgárd művészet, mint ahogy a korunk embere, hátat fordított a természetnek, megvetette, lefokozta azt. Megfosztotta a Teremtés mítoszától, eszközként tekintett és tekint rá, olyan eszközként, melyet a cél szentesít. A cél pedig a kozmikus-, és a bennünk lévő transzcendens (külső és belső) világegyetem szekularizációja volt. Az évezredek át univerzális, egyetemes és isteni tulajdonságokkal rendelkező TERMÉSZET a modernitás következtében a képzőművészetekben lefokozott-, lenézett-, elavult, avított jelenséggé vált, amelytől mindenáron és minden eszközzel meg kell szabadulni. Az avantgárd már „tűzzel-vassal” irtotta és pusztította, a TERMÉSZET autodaféjáról szólt az elmúlt száz év (jelképes és valóságos értelemben), és mai is arról szól. „A mosdóvízzel a gyereket is kiöntötték”, mert a

Természettel együtt annak teremtője, a Mindenható, és a teremtés koronája, az Ember is odaveszett. A múlt századi osztrák író, Robert Musil konstatálja először ezt az új jelenséget, a *Tulajdonságok nélküli embert*. Tévedés ne essék, nem fizikai tulajdonságok nélküli ez az ember, hanem lelki-, erkölcsi tulajdonságok nélküli, ahogy Herbert Marcuse meghatározza, immár *Az egydimenziós ember*.

Farkas Ferenc munkássága tehát mindezekkel a jelenségekkel, uralkodó és kizárólagosságra törekvő destruktív ideológiákkal szemben helyezkedik el, fél évszázados szobrászati életműve épp ezeknek az ellentéte. Művészetének legfontosabb jellemzője épp maga a folytonosság, a kontinuitás, a nyugati műveltség és kultúra folytatása, életben-tartása, folytonos megújítása. A természetből tudjuk, az egyszer elvágott gyökér, soha nem képződik újra, és ha a gyökér is elhal, a fa is kiszárad, és a termése is megsemmisül. Huizinga a *Holnap árnyékában* már közel száz éve mindezt megjósolta. (Egyébként ő nevezte először a modernizmust despotizmusnak.) Arthur Danto és Hans Belting már a múlt század végén a művészet haláláról és a művészettörténet végéről ír.

Farkas Ferencnek pályakezdésétől különleges érzéke volt a háromdimenziós világhoz, a térhez. (A teret

FARKAS FERENC: Rodin - maszk - 2004

már az archaikus is transzcendens jelenségnek tartotta, háromdimenziós térkeresztje, ami rengeteg őskori ásatásról előkerült, a tér végtelen modelljének tekinthető.) Farkas Ferenc eszmélésétől fogva térben látott és térben gondolkodott, ezt a képességet plasztikai őstehetségnek hívják, ami az ő esetében azonnal emberábrázolásban nyilvánult meg. Korai faszobrai (*Rubljov*, *Csontváry*, valószínűsíthetően filmélményekből születtek) már különleges térparadigmák, fatörzsből faragta ki őket, mégsem tömörszerűek, ráadásul rögtön a két művészóriás karakteresen egyéni szellemiségét is kifejezték. Megjelenítésük máris a magasművészet kategóriájába sorolható. Az itt felmutatott individuális, lelki jellemzőket is feltáró karakterek egész életművére jellemzőek. Farkas

FARKAS FERENC: Finálé XXIV. _ „A csoda”
2023

Ferenc alakjai, jeles személyiségei (írók, költők, képzőművészek, nemzeti nagyságaink) mind önmagukba néző, a belső embert feltáró, mozdulatban és arckifejezésben életre kelő individuuumok, akár kisplasztikon, domborműveken és érmeiken találkozzunk velük. A fotográfia megjelenése előtti időket idézik meg, az ábrázolt személy még nem vesz tudomást arról, hogy az örökkévalósággá minősülnek arcvonásai, gesztusai, nincs tekintettel az őt megörökítő művészre, mint a fotográfia esetében. Farkas alkotásain időt áldoz az önvizsgálatra, önismeretre, tűnődik,

töpreng, elmélázik, legtöbbszörre (szinte kivétel nélkül) kicsit előre biccentett fejtartással. Nem érdekli a külvilág, az nem zavarja meg meditálásában, ilyen mozdulatokkal nem is lehet a kamerába nézni, mert a kamera sem lát így semmit az arcból, a szemből, a lélek tökréből. Farkas Ferenc szobrai mégis valóságos lelki tükrök, még akkor is, ha nem is portrészoborról van szó. A testtartás, a mozdulat, az öntudatlan testbeszéd, mind az ábrázolt személy lelki karakterét hivatott megjeleníteni, előhívni a „szív kamrából”. (Ma ez az „előhívás” a 3 D-és nyomtatók korában mindennapos, de azok soha nem lesznek képesek ilyeneket létrehozni.) A művészet ugyanis a lélek anyanyelve, nyitott szív nélkül nem megközelíthető és nem birtokolható. Természetes egy látó szempár (Pilinszky kifejezése) kell még hozzá, a „látás tudománya” pedig Leonardo szerint is tanítható.

A sok szellemóriás, előd és példakép közt, akiket Farkas Ferenc láthatóvá tett, újrateremtett, Leonardo is megtalálható. Az *Anghiári csata* kisplasztikája a megsemmisült óriási falkép központi motívumát (a zászlóért való küzdelmet) kelti életre, három dimenzióban. A három ló és lovas mindegyike külön-külön is Leonardo alapvető téralkotását, térszemléletének képletét tartalmazza, ami két egymásnak fordított, jing-jang-szerű ellentétére épülő, átlós

irányú „u” betű. A két „u” betű egymástól térben is 45 fokban elfordítva, mint egymásba kapcsolódó két fél láncszem, mint az élet alapképletének a DNS láncnak egy kinagyított részlete, olyan életmodell, mint a már említett őskori térkereszt, tércsillag (mert a térkereszt másik nézőpontból tércsillag, csillag és kereszt, a születés és a halál jelképei). Leonardo szinte minden festészeti kompozícióján fellelhető ez a téralakítási, térképzési gondolat, a Szépművészeti Múzeum kis *Lovasszobra* pedig ebből a szempontból prototípusnak tekinthető.

Farkas Ferenc másik Leonardót idéző kispasztikája pedig azt a leonardói angyali szárnyalást, emelkedettséget és felmagasztalást, azt a földtől való elszakadást idézi meg, amitől a festő alakjai annyira légi esen tüneményekké, nem földi lényekké válnak, amitől annyira költőiek és megfoghatatlanok, amihez hasonlókkal azóta sem találkozunk a művészettörténetben. Leonardo nem látható „angyalszárnyait” ábrázolja Farkas Ferenc lenyűgöző kispasztikája.

Farkas Ferenc számára minden szobrász- és festőgénusz kedves, mindegyik valami másért a példaképe. Michelangelo, Rodin, Maillol, Ferenczi Béni, Medgyessy, Barlach, Giacometti, Benczúr Gyula, Bernáth Aurél, Bosch, Caspar David Friedrich, Cézanne, Chagall, Cour-

bet, Csontváry, Degas, Delacroix, Dürer, El Greco, Escher, Frans Hals, Egry, Goya, Hokusai, Ingres, Klimt, Kondor Béla, Lautrec, Maulbertsch, Mednyánszky, Monet, Moreau, Munkácsy, Picasso, Paál László, Raffaello, Rembrandt, Renoir, Rippl-Rónai, Rubens, Rubljov, Schiele, Székely Bertalan, Szőnyi István, Tintoretto, Tiziano, Turner, Van Gogh, Watteau, Vermeer és Zala György. Azonban mindegyik hangúlyozni kell a szobrászi és festői példák kapcsán a művész mintázásának festőiségét. Szinte

FARKAS FERENC: Egyensúly – 2022

FARKAS FERENC: Szentek és mutatóvanyosok 2020

háromdimenziós festményekről is beszélhetnénk, egy-egy bronz-szobor, kisplasztika, érem, dombormű felülete annyira festői gesztusokkal teli, szinte már-már ecsetnyomokat

vélünk felfedezni. Degas, aki pedig valójában festő volt, a legnagyobb inspirációt adta Farkas Ferencnek kis viaszfiguráival. Ezek a capricciók Degas halála után a műterméből

kerültek elő, nem a nyilvánosságnak szánta őket, mégis utolérhetetlen remekművekként tarjuk ma számon őket. Ezek a víziószerű látomásos rögtönzésekből sarjadtak ki Farkas Ferenc improvizatív remekművű kispasztikái.

Ez a festői eredet és véna néha a bronz szobrok patinázásának rafinériáiban is tetten érhető, mert a művész egyszerűen színekben is gondolkodik. Még inkább akkor, amikor fából farag, és a fát utólag

színes lazúrokkal festi meg. Farkas Ferenc ilyenkor atavisztikus tudásáról tesz tanúbizonyságot, ugyanis évezredek óta a képzőművészetben a szakrális valóság (az egyetlen és létező valóság) színes és háromdimenziós. Ami nem bírt ezzel a két jellemzővel nem is számított művészetnek, mert a művészet mindig e szakrális őszállapot kiábrázolását, megjelenítését, átélhetőségét és megragadását jelentette. Ez a megragadó képesség ma is minden igazi

FARKAS FERENC: Anghiari 1440 – 2012

FARKAS FERENC: Jákob harca az angyallal – 2009

mű fokmérője, vagyis szinte kézzel foghatóan megragad bennünket az örökérvényű mű, és soha többé nem ereszt el e földi életben. Olyan gravitációs erő sugárzik ezekből a művekből, mind a Földünk gravitációja.

Ez Farkas Ferenc fából faragott, festett szakrális műveire hatványozottan igaz (*Csatári oltárangyal, Megfeszített Jézus, Szentmihályfai Szt. Mihály, Szt. Kristóf, Szt. József a kis Jézussal*), ilyenekkel azonban a jubileumi kiállításon nagy szomorúságunkra nem találkozhattunk. Farkas Ferenc fából faragott szobraiban mindig összegez egy időszakot, korai *Kis támaszkodó* a már említett *Rubljov* és *Csontváry* szobrászati problémáit folytatja tovább, a *Fekvő aktja* és *Kuporgó* a tojás és magzat ősfarmájára vezethető vissza, amikkel Brâncuși előtt tiszteleg, a *Fekvő torzó* az antik mintákat követte, a *Lantos bohóc-*

nak egy új változata egészen friss munka volt a kiállításon. A *Készülődés/Ünnep* a középkori szobrászat áhítatát idézte meg a rendszerváltás éveiben, *Watteau* félalakja, a *Rubens* és a *Fekete harisnya hazai* kortárs figurális szobrászatunk legszebb darabjai közé tartoznak. A kiállítóter fokuszpontjába került a *Humanisták* szoborkompozíció legújabb, hársfából faragott változata. A két tógás, bölcselő megidézi Platón és Arisztotelész alakját Raffaello *Athéni iskolájából*. Két nemzedék, két generáció képviselői, a fiatal jobb kezével szinte átöleli az idősebbet, tisztelete jeléül. A fonom kéztartás Rembrandt *A zsidó menyasszony* kéztartásának költő szépségére rimel. Maguk elé tekintenek, a tekintetek irány keresztezi egymást, ami a szobor feszültségét, meditatív dialógusukba bevonva a nézőt. Ezzel a kompozícióval összegzi a művész

legújabb korszakának plasztikai le-
tisztultságát, gondolatiságát. A dra-
périavetés a gótika és a reneszánsz
drapériák narratíváit idézik, szinte
antropomorf formát öltenek.

Jól válogatott, szépen rendezett,
kitűnően megvilágított, az utóbbi
évek műveire koncentráló nagyszerű
kiállítást láthattunk. Farkas Fe-
renc Németh Jánoshoz és Szabolcs
Péterhez hasonlóan élő klasszikussá
vált szülőföldjén, Zalában.

FARKAS FERENC: Műterem IV. – 2018

